

Informazioaren gizartea?

Josu Landa Ijurko

euskarazko **kazetaritzaren** I. kongresua

1.- ATARIKOA

Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologiai modu masiboan erabiltzeak sortzen duen ekoizpen eta truke sistemari deitu izan zaio Informazioaren Gizartea. Gaurkoan ez diot helduko izendapen horien egokitasunari, ezta eufemismo arrastoa duten hitz horien gerizpean sortzen ari diren arrisku gero eta globalagoei ere. Ez naiz arituko adierazpen eta iritzi askatasunaren inguruan ditudan iritzi gero eta ezkorragoez.

Izenburuaren bukaeran gehitu dudan galdera ikurrak beste honetaz ohartarazi besterik ez du egin nahi: euskal ekosistema gertu eta murritzean teknologia horien erabilpenak dituen ahuleziez eta uste ustelez. Gaztigatu nahi dizuet, halaber, gaurkoan esango ditudan gauza gehienak ez direla euskarri elektronikoan kaleratzen diren hedabideei buruzkoak soilik izango, euskarazko kazetaritzaren gaineko orokortasunak tartean izango dira eta.

2.- Informazioaren bahiketa

Prentsa edo hedabide askatasuna makroenpresaburuei bakarrik dagokien gauza da. Hedabide askatasuna enpresa askatasunaren adar soila besterik ez da. Hedabide tradizionalak osatu diguten panoramaren barruan, oso pertsona gutxik erabaki dezakete zer den informaziogai eta mezu hori nola transmititu behar den. Informazioaren bahiketa ia balio kulturaltzat asumitu dugun kontua da. Hori horrela da, eta kito. Autoak eskuinetik gidatu behar direla onartzen dugun naturaltasun berberaz.

Bahitura egoera horren aurrean, Internet bezalako tresna bat erabili ahal izatea oasi baten tamainako oxigeno ponpa izan liteke: masa hedabide bat antolatzeke aski diru ez duten informaziogileek non plazaratu izan dezaten. Potentzialitate teknologiko hori egon badago. Beste kontua da ea erabiltzen ari ote garen, teoriako oasi hori espejismo soila ez ote den izango.

Gaurkoa bezalako gaiak planteatzen direnean galdera kilikagarri hauxe egiten da normalean: «Internet: demokratizazio tresna al da?». Arestiko harira egokitzen zait itaun horixe. Potentzialki, eta informazioari

gagozkionez, baietz esango nuke, bestela inola ere argitaratuko ez liratekeen gauzak eta iritziak argitara daitezkeelako. Hurrengo auzia, beste hauxe: demokratizazio tresna gertatzen ari al da? Erantzun ezezkoa oraingoan, edo ez hain baiezkoa gutxienik.

Nolabaiteko paralelismoa ipinita, argitalpen kontuetan duela hamabost bat urte gertatu zen demokratizazio-urrats garrantzitsuena aipa genezake: autoedizioarako tresna informatikoak. Lehenago prozesu konplexu eta garestia zena aspaldiko urteetan ia edonoren esku dagoen baliabidea da. Emaitzak ere begien bistakoak dira: aldizkariak, argitaletxe txikiak, tokian tokiko telebistak, eta abar. Autoedizioaren iraultza gabe, euskal prentsa ez litzateke gaur ezagutzen dugun bezalakoa izango. Duela hogeitaz urteko baldintza teknologikoetan, egunkari edo aldizkari bat kaleratzea gaur kostatzen denaren halako bi edo hiru litzateke.

Internetek autoedizioarena baino iraultza handiagoa ekar zezakeen zentzu berean, potentzialki, baina ez da ekartzen ari. Horretaz luze jardungo dut geroago, baina badirudi kazetari sena duten pertsonak nahiago dutela kazetaritza tradizionalak eskaintzen dituen abantailak gozatu (hedapen neurgarria, soldatapeko lana), ezen ez informatzeko bide berriak eskuratzen dizkion ahalmen informatiboak esperimentatzea. Liburu argitalpenean inoiz indarrean egondako egile-editorearen figura berpizteko aukera paregabea dago kazetaritzan, baina «argitara diezadaten» jarreraren aroan ei gaude. Potentzialitate ikaragarri hori alferrik galtzen ari garela da nire inpresioa. Eta, horren ondorioz, demokratizazio tresna izan zitekeena, globalizazio tresna gertatzen ari da.

3.- Aukera historikoa galtzen

Euskarazko hedabideen «esparru autonomoari» dagokionez, komunikaziorako teknologiek eskaini diguten aukera historikoa galtzen ari garela egingo nuke. Hedabide tradizionalek azken hamar urteetan gauzatu dutena aztertuz gero, etsipenerako bidea besterik ez dit ematen.

Esan izan da, eta egia da, euskaldunok hedabideen arloan atzerapen historiko baten kontra borrokatu behar izan dugula beti. Beste komunitateek baino beranduago

hasi, baliabide urriagoz saiatu eta ahal bezala ahal dena egitea izan ohi da gure patua. Horixe gertatu zen pentsarekin, irratiarekin, telebistarekin...

Internetek zabaldutako informazio ahalmenari dagokionez, aitzitik, ez daukagu ohiko bertsio hori hain erraz onartzerik. Lasterketa horretan besteekin bateratsu abiatzeko aukera izan genuen. Ezin, beraz, atzerapen kronologikorik aipatu. Hizkuntza gutxitua izatearen ondorio omen den baliabideen urritasunari dagokionez, ezin esan euskarri berri horretan dirua beste euskarrietan bezain faktore erabakigarria denik.

Salbuespenak salbu (beroriei buruz geroago mintzatuko naiz) benetan patetikoa iruditzen zait hedabide tradizionalak Interneten egiten dutena: paperean argitaratutakoa sareratu, aski modu erabilkaitzean maiz; paperean argitaratzeko luzeegia dena (txostenak, agiriak...) toki mugarik gabeko webean ipini; eztabaida gaiak planteatu; eta ezer gutxi gehiago.

4.- Masa hedabideetatik fragmentaziora

Hedabide berrien diagnostikoa, hedabide tradizionalen bitartez egiten da oraindik ere. Nago, Internetek hedabideetara ekarritako sustraiko aldaketarik nagusia, kontzeptu zahar baten kolokan jartzea izan dela: *mass media* kontzeptua. Kazetaritza ofiziala oso kezkatuta dago gauzen kuantifikazioarekin: masa hedabidea izatera heldu al da? Gauzen oihartzuna neurtzeko modu bakarra kuantifikazioa balitz bezala. Egia aitortzearen, ez naiz harritzen *OJD sindromea* izendatuko nukeen horrekin hainbeste tematzea. *Egunkaria* itxi zutenean epaileak ebatzi zuena egia balitz (hau da, salmenta handiagoak frogatzearen kontabilitatea faltsutzea delitua dela), egunkari guztietako kudeatzaileak auzipetuta leudeke. Egia unibertsala da: ez dago arazorik OJDri saltzen duzunaren doblea saltzen duzula sinestarazteko. Ia zientzia zehatza da. Ezkutuko master bat antolatzerik egongo litzateke horren metologia erakusteko. Ez dago arazorik, halaber, ikertzaile guztiek (unibertsitatekoek zein kazetari dibulгатzaileek) gezur hori egiaztat har dezaten. Gauzak aztergai izan daitezen, konbentzioaren beharra baitakagu: metroa Lurraren koadrantearen milioirena dela onartua

dugun bezala, OJDk ematen dituen datuak benetakoak direla sinetsi beharra daukagu. Bestela, jai genuke. Ez daukat ezer horren kontra. Bai, aldiz, litekeen termometro bakarra hori dela pentsatzearen kontra.

Interneteko hedabideak ere ez daude *OJD syndrome* horretatik libro. Irribarrea sortzen dit (ezen ez barrea), euren arteko estekatuena zein den lehian hasten direnean. Edo zein den bisita gehien jasotzen dituen. Gainera, lasai-lasai onartuko dizute Interneteko erabilera modu kuantitatiboan neurtzeko asmatu dituzten aparatu guztiak ez-zehatzak eta ez-fidagarriak direla. Baina, nonbait, kazetariak *Pullitzer Sariaren syndromea* (gurean, *Rikardo Arregi Sariaren syndromea*) sufritzen duten bezala, enpresa derrigorrez behar du *OJD syndromeak* (edo *Telendro syndromeak*, gurago baduzue) jota.

Irizpide kuantitatiboetatik kualitatiboetara pasatu gara euskarri berriotako hedabideetan. Beharbada *Argiaren* atarirako garrantzitsua izan daiteke zenbat bisita jasotzen dituen, baina, posta-zerrenda batean edo weblog batean, hori baino garrantzitsuagoa da dituen erabiltzaileetatik zenbatek jotzen duten bertoko edukia erreferentzia bezala. Mila izan edo hogeia izan. Irizpide kualitatiboa, alegia. Konparazio batera, hitzaldi edo mahai-inguru batera hogeia pertsona besterik ez dira joango apika, baina horrek ez du esan nahi erabakigarria izan ez daitekeenik. Adibideak ez dira falta gure historia hurbilekoan. Kulturgintzaren eta herrigintzaren ikuspegitik, kuantitabikoki batere garrantzirik ez duten ekitaldiek sortu ohi dituzte gizartearen garapenean funtsezkoak izan diren aldaketa asko eta asko.

Inoiz entzun dut amaraunaren funtzio behinekoetako bat ia-ia terapeutikoa dela: norbera hain arraroa ez dela deskubritzea. Esate baterako, ez zarela perretxikoen eta musikaren arteko erlazio estuan sinesten duen bakarra. Horretarako bidea ematen du Internetek. Zureak bezalako grinak eta pitzadurak dituzten pertsona gehiago daudela egiaztatzeko. Ez da gutxi, masa hedabideek guztiok berdindu nahiko gintuzketen aro honetan.

Internetek hedabideen mundura ekarri duen aldaketa pisuzkoenetako bat, lehenago esan bezala, *mass media* kontzeptua kolokan jartzea izan da. Informazio iturrien fragmentazioa ekarri du. Egia da fragmentazioa ez dela

inolako mahuka berez. Oraindik orain, norbanakoei ahotsa emateak sortu ohi duen indibidualismoa kolektiboan nola uztartu konpontzeke dago. Beti egongo da konpontzeke. Baina, gurean, oraingoz ez dago horretan larregi kezkatzerik. Bego, adibide paradigmatico bezala, *Eibartarrak*-en kasua: gizabanakoei ahotsa emanda, itzelezko sentimendu kolektiboa sortu dute.

5.- Erakundetzearen kalteak

Azken hamarkadetan euskalgintzak izan duen aldaketarik nabarmenena erakundetzea izan da. Aurretik zeudenak baino egitura sendoagoak sortu dira ia sektore guztietan, sendoagoak azpiegitura aldetik, diru aldetik, soldatadun langile aldetik. Behinola zientzia fikziozkotzat joko genukeen industria bat sortu dela esan liteke. Baita euskarazko hedabideetan ere. Eta, begien bistakoa denez, onura ugari ditu erakundetze horrek: behin-behinekotasunari errazago ihes egitea eta etorkizunari begira segurtasun handiagoa izatea, besteak beste.

Erakundetze horrek, alabaina, indibiduoaren futitza edo paso egitea ekarri du. Euskalgintzaren lanak erakundeon eta makroegituron esku uztera ohitu gara. Nori bururatuko zaio esparru mugatuko edo zabalagoko hedabide bat abiaraztea? Horretarako daude euskara elkarteak, koordinakundeak, enpresa aurrez finkatuak. Halako rol banaketa orokor eta hedatua gureganatu dugula esango nuke. Eta ondorio hori ezin esan onuragarria denik.

6.- Hedabide berriekiko autismoa

Euskarazko hedabideen artean gero eta erakunde-enpresa sendoagoak sortzearekin batera, gaizki (edo gaizto) ulertutako konpetentzia sentimendua ere nabarmen garatu da. Egia da euskalgintzako agenteok elkarrekin lehiatzen garela, dirulaguntzen partiketa hil edo bizikoan batez ere, baina benetako konkurrentzia komertzial batetik urruti gaude. Hala ere, ia *lobby* bezalako portaeretara heldu gara geure ekosistema txikitxo honetan: *Berria*, *Goiena*, *Argia*, Topagunea, etab.

Ez nago seguru berriki aipatutako konpetentzia horren ondorioa soilik ote den, baina euskarazko hedabideen artean, argitaratzen diren emaitzei behatuta, halako

autismo harrigarria islatzen da. Ez da kasik elkarren berri ematen, tartean prentsaurrekorik izan ez bada. Euskal prentsan hemeroteka (kazetaritzako genero bezala) ia erabat desagertu izana liteke autismo horren erakusgarriarik aipagarriena. Hilabeteko *Berria* arakatuko bagenu, bestelako erreferentziarik gabe, idatzizko euskal hedabide bakarra berori dela ondorioztatuko genuke kasik.

Horren kariaz, hedabide tradizionalak Internet bidezkoekin ageri duten autismoa ez litzaiguke harrigarri izan behar. Harrigarri ez, baina kezkarri bai. Ez dut uste gehiegikeria denik, albiste iturri handietako bat Interneten dagoela esatea, baita euskal esparrutxoan ere. Eta hala ere, inprimatutako hedabideek beraien webguneetako ziberforoetan emandako iritziak bakarrik argitaratzen dituzte. Ziberhedabideetan etengabe eta ugari sortzen den informazioari ez diote kasu amini bat ere egiten. Zeren beldur dira? Beharrik, ez da beldur kontua. Autismo orokorrago baten segida, besterik ez. Edo, beharbada, gero eta prentsaurreko gehiago egoteak zerikusia izan dezake.

Barkatuko didazue esperientzia pertsonal baten berri ematea. Azken hilabeteotan nire informazio egarria ia aseezina bihurtu duten gertakari bi izan dira: *Egunkariaren* ixtea eta M-11ko atentatuak. Egun haietan, zeinahi informazio iturri eskasa izan zen niretzat. Ia guztia irensten nuen, eta nire egarri hark ezin zuen egunean behineko edo orduan behineko informazioarekin aski izan. Drogamenpekotasunaren antzeko zerbait bihur daiteke informazioaren beharra, eta informazio bezala edozer irensteko prest egon daiteke bat: iritziak, zurrumurruak, irainak... Horrelako egoeretan, hedabide tradizionalen mugak inoiz baino nabarmenagoak dira. Askoz ere gehiago jaso daiteke Interneten hedatutako albisteen eta mezuen bidez, bestelakoen bidez baino.

7.- Dirulaguntzekiko morrontza

Beste arrazoi bat ere izan daiteke, euskal hedabide tradizionalak Interneten egin duten lan eskasaren neurria azaltzeko: dirulaguntzen eskasia. Ez dut esan nahi dirulaguntzarik izan ez denik. Diagnostikoa beste bat izan daiteke: euskal kultur industriak axioma berria sortu du: dirulaguntzarik gabe, produkturik ez.

Euskarazko webean, hainbat informazio iturri ikusi ditugu dirulaguntzen poderioz sortzen, eta dirulaguntza faltaren poderioz ostera desagertzen, bi urte eskasen buruan. Zertarako balio izan du dirulaguntza horrek? Euskal prentsaren soberazko koipe kiloak non dauden jakin ahal izateko, neure burua zerbait positibo ondorioztatzera behartuz gero.

Kontu ezaguna da (edo hala behar luke), euskal hedabideetako enpresa batek Eusko Jaurlaritzarekin negoziatzen duenean, modu «globalean» negoziatu ohi duela, hots, guk hainbeste diru behar dugu gure egitura mantentzeko, eta orduan gobernukoek esaten dizute: “Aizue, ohiko dirulaguntzetan ezin dugu orain arte baino diru gehiago eman”. Beraz, horretarako daude «teknologia berriak» deritzenei zuzendutako dirulaguntzak. Horietara dirua bideratzea politikoki polita denez, etiketa horrekin mozorro ditzagun bestelako egiturak finantzatzeko diren dirulaguntzak. Horrelako panpinatze kasuak ugariegiak izan dira azken urteotan.

Funtsean, botere ekonomikoak eta harekiko menpekotasunak baldintzatzen dute hedabideen jarduna. «Baldintzatu» diodanean, «zentsuratu» esan nahi dut. Botere ekonomikoa diodanean, botere politikoa barne sartzen dut, XXI. mendean makroekonomiaren morroi eta eledun baita agintean dagoen politikagintza. Horren guztiaren kausaz, euskal prentsan zentsuratu diren artikuluen errolda egingo balitz, ohartuko ginateke gehientsuenak Jaurlaritza edo tokian tokiko erakunde politikoa ez sumintzeko arrazoiz zentsuratu izan direla.

Eskarmentuak ikasgai, ziberhedabideak bultzatzearen emandako dirulaguntzetan irizpide hauxe ezarriko nuke: diru publikoa ez da azpiegiturak finantzatzeko izango, bilakaera propioa izango duten hedabideak abiarazteko baizik. Une honetan euskal prentsaren industriak 300 bat langile izango ditu. Erraz deduzitzen da «industria» horrek ahalmen izugarria duela dirulaguntza deialdietara behar hainbeste proiektu aurkezteko, guzti-guztiak Euskara Biziberritzeko Planean kabida dutenak, estrategikotzat jo daitezkeenak, euskaldunon jarduna erdaldunenarekin homologatzeko balio dutenak... baina enpresa baten galera-irabazien balantzearen menpe daudenak. Eta,

dirulaguntza jaso ezean, bertan behera uzteko inongo arazorik ez dutenak.

8.- Kazetaritzaren «profesioa» eta «bokazioa»

Utz egidazue kazetarien profesioari buruzko bidenabarreko parentesia egiten, orokortasunezkoa izango bada ere. «Profesioa» diot, «bokazio» berbaren beldur naiz eta. Seguruenik halako kutsu erlijioso-esentzialista aditzen diodalako. Baina esan nahi dudana adierazteko ez zait hoberik bururatzen. Beharbada «sena» esan geniezaioke.

Gero eta koloka handiagoan ikusten dut kazetariak berezkoa behar omen luketen informatzeko grina eta joera. Han-hemenka irakurri dut lanpostuaren zertzeladek izugarri baldintzatzen dutela, gaur egun, kazetaritzaren nondik norakoa. Hedabideen enpresetan gero eta hedatuagoa dagoen «externalizazioa» (alegia, enpresa kostuak gutxitzearren produktuak kanpoko enpresen esku uztea), esperientzia gutxiko jendea nahiago izatea («merkeagoak» direlako)... kazetariaren jardun informatiboa hutsean uzteraino erlatibiza lezaketelako egoeran gaude.

Adibide modura, duela hamabi bat urte *Egunkariaren Estilo Liburua* lantzen ibili ginenontzat, argazkilaria ere kazetaria zen, ez zegoen dudarik. Orain, ikuspegi hori erabat etsita dagoela ematen du. Horren arrazoia, argazkilariek historikoki sufritu behar izan dituzten lan baldintzetan egon daitekeela dirudi. Azkenean, egunkariez kanpoko agentzia bihurtu dira horietako gehienak, ez daude idatzizko kazetarien erredakzioetan integratuta, eta antzeko argazkiak zerbitzatzen dizkiete oso ildo editorial desberdinetako egunkariei. Antzeko zerbait gertatzen ari da beste esparru batzuetako kazetariekin.

Ez dakit zer erakusten duten hemendik ez oso urruti dagoen Leioako Fakultatean, baina irudipena daukat kazetariak eta kazetarigaiek gero eta gehiago lanpostu soila lortzea dutela helburu. Haietako askok eta askok lanorduetan besterik ez dute prentsa irakurtzen. Norbere burua informatzeko irrika ez daukana informaziogile izan daiteke? Horrek bai dauka profesionaltasunarekin harreman zuzena.

Aurreko parentesi bidenabarreko horrek badauka isladarik Interneten sortutako hedabideetan ere. Gabi

Araolazak egindako erroldan, «pertsonalak» sailaren barnean, hogeita hamar bat euskal weblog edo bitakora ageri dira, eta horietako bakar bat ere ez da kazetari soldatadun edo «profesional» batek sortua (Amatiñorena izan daiteke bainako bakarra, EBBko komunikazio arduraduna izateari kazetaritzarekin nolabaiteko harremana izatea suposatzen zaio eta).

9.- Kazetaririk gabeko kazetaritza?

Alde horretatik, jakingarria da oso, weblogiek lortutako arrakastaren ondorioz, geure periferiako kulturetan piztu berri den eztabaida. Eztabaida horren izenburua: «Posible al da kazetaririk gabeko kazetaritza?». Neuk ez daukat weblogik, neu oraingoz ez naiz «mugimendu» horretako partaide, baina, hala izango banintz, harro sentituko nintzateke. Kazetariak kezkatzen hasi dira, intrusismoaren antzeko zerbait atzeman uste dute.

Kasu honetan, asaldatzen direnak ez dira hedabideetako enpresak, kazetari xumeak baino. Eta fakultatean edo ikasi zuten teoria errepikatzen digute. Zer ote da kazetari izatea? Gertaeren eta jasotzaileen arteko bitartekaritza, omen. Alegia, sute bat ikusi eta tabernan kontatzen duena ez da kazetaria. Sute horren berri izan, ea egia den baieztatu, sute horren beraren lekuko gehiagoren testigantza bildu, suteek pertsonen garabidean zein garrantzi duten erabakitzea, eta hori guztia ganoraz komunikatzea omen da kazetaritza. Beharbada hori erakusten segitzen dute fakultatean. Arazoa, arazo berria, sutea ikusi duenak ez duela zertan tabernan kontatu. Adibidez, *Sustatu*-n konta dezake, eta susmoak nauka Joxe Arantzabalek «Minbizia dudala esan didate medikuek» idatzi zuenean, informazio zientzien esparru autonomoan aro berria ez ote zen zabaldu. Lekukoa kazetari, horra kontraesanaren berria.

Klaudio Landa edo Aurkene Iturriotz kazetari direnik kolokan jartzea nekez onartuko dizu kazetaritzaren *intelligentsiak*, baina nonbait Markos Zapiain edo Xabier Mendiguren Elizegi kazetari litezkeenik esatea ez da zilegi. Ez dut arrazoa ondo ulertzen baina. Beharbada kazetari horiek segituko dute pentsatzen gaur egun euskal prentsan

dauden informazio foko garrantzitsuenak kronikak direla, eta ez, esate baterako, iritzi artikulak.

10.- Atariak eta aurkibideak

Gorago agindu dut salbuespenei buruz mintzatuko nintzela. Orain artekoaren berrirakurketa eginda, ohartu naiz oso pesimista aritu naizela, marizaputz gorrotagarri baten modura. Baina ez naiz damu. Egoerak askoz gehiago dauka astintzeko, norbere buruarekin gustagarri ibiltzeko baino. Baina badira salbuespenak, bai.

Euskarri berri bateko hedabideak sortu baino, asmatu egin behar dira. Esan nahi baita, paperezko edo uhinezko euskarrietakoak ez bezalako formula berriak asmatzea eta esperimentatzea ezinbestekoa da hedabide egokirik sortuko bada. Porrotaren beldur barik.

Duela zortzi urte atariak eta aurkibideak ziren Interneteko izarrak. Atariei dagokienez, makrodatuek diote oraindik ere internatuek gehien erabiltzen duten zerbitzua dela. Nik ez daukat hain garbi, eta sineskaiztasun horretan zerikusia izan dezake datuok Yahooren eta enparuen txostenetan oinarrituak daudela jakiteak. Nire inpresioa beste bat da: Googleren arrakastak (arrakasta funtzionalak, ez ekonomikoak) espero baino askoz ere gehiago apaldu du atarien eta aurkibideen pisua. Bilatzailea bihurtu da Interneteko kazetari izarra: erabiltzailearen eta informazio iturriaren arteko bitartekaria.

Hain indarrean ez dagoen arlo honetan, hala ere, bi hedabide aipatu nahi nituzke lehenik, oraindik iraun egiten dutelako: *kaixo.com* eta *aurki.com*. Meritu handia dute, aitzindariak izan zirelako. Eta iraun egiten dutelako.

Paperezko hedabideen inguruan antolatutako atariei dagokienez, *goiena.net* dugu, inolako dudarik gabe, osasuntsuena. Barne sinergia modurik egokienean aplikatu dutenak izan dira, paperean argitaratzeko egiten den esfortzua oso azpiegitura urriarekin hedabide berrirako baliatzen. Profesionaltsun handiz, hau da, kalitatez.

Argiaren Sarea ataria ia-ia hemeroteka huts bilakatu da, *Hari@* eguneroko albistegiak duen arrakastaren itzal. Salbuespen bakarra Pello Zubiria kazetari inkobustibleak ia astero oparitzen digun *Net urbil* da, Internet norainoko informazio iturri bilakatu den etengabe frogatzen duena.

Kazetari tradizionalen moduan egiten du lan, gainera: iturburuak bilatu, ponderazioa egin, sintetizatu, landu eta txukun idatzi.

Hitzaldi honen asmoa ez da dauden sareko hedabideen errolda osatua egitea, baina ez nituzke aipatu gabe utzi nahi beste erreferentzia interesgarri batzuk: *nontzeberri.com* (irudiarekiko txertatze aipagarria), *euskalerrria.indymedia.org* (mugimendu alternatiboen hedabide sarea) edo *bikzaie.com* (euskarri elektroniko hutseko hamaboskaria). Gehiago ere badira, baina bego horiekin.

11.- Sustaturen aroa

Ez dakit *Sustatu* ataria edo webloga den. Gutxienekoa da hori. Interneterako pentsatutako eta garatutako formula da, eta dudarik gabe erreferentziazko gunea bihurtzea erdietsi du. Argigarria izan daiteke *sustatu.com*-ek duela 2-3 urte sortu zenetik hona jasan duen garapena. Aitortuko dizuet hasieran proiektuak ez zidala zirrara berezirik eragin. Oso formula zuhurra iritzi nion, hori bai, batik bat azpiegitura txikiarekin produktu duin eta interesgarria nola egin asmatu zutelako: jendeari hitza eman, erabiltzailea kazetari bihurtu. Irudipena daukat (Iban Arantzabalek zuzenduko nau, hala ez bada), hasieran ekonomiaren eta enpresen inguruko gaiak gehiago jorratzea espero zutela (badakizue, espiritu kooperatibista eta hori guztia). 2004ko irailean, 100 albistetik bakarra izan zen Enpresa sailekoa, erantzunik gabekoa (Kultura: 18 albiste, 63 erantzun; Hizkuntza: 7 albiste, 82 erantzun; Hedabideak: 5 albiste, 16 erantzun). Hala ere, gauzak aurretik pentsatu ez bezala garatze horren ondorioz, une honetan *sustatu.com* informazio iturri erreferentziala bihurtu da euskal internauta ugarirentzat. Hobe lukete egun dagoen «Profesional euskaldunentzako albistegia» horren partez «Zeu ere filologo, zeu ere kritikari, zeu ere soziolinguista... zeu ere kazetari» leloa ipintzea. Hortik datorke Lakasta-Zaldieroak «euskal intelektuak *mutilmedi*en foroa» deitu izana. Ez zaie arrazoia falta. Baina gaitzerdi.

12.- Emailen bidezko hedabideak

Interneteko beste informazio iturri oso pisuzkoa posta zerrendak dira. Funtzionatzen dutelarik, bistan da. Larregi sinplifikatuta, zerrendotan bi erabiltzaile mota egoten dira: aktiboak eta *voyeurak* (azken hauetakoa naiz ni, aitortzen hasita). Dozena bat erabiltzaile aktibo egotea aski izan daiteke posta zerrenda batek arrakasta izan dezan, eta helburu hori gure artean bik besterik ez dute lortu: *Itzulek* eta *Eibartarrakek*.

Itzulek duela gutxi iragarri du 500 harpidedun izatera heldu dela. Masa hedabideen kultura idolatratzen dutenei huskeria irudituko zaie kopurua. Ez dakit 500 horietatik zenbat izango diren aktiboak, 50 eta 100 bitartean esango nuke; horrek lortu du urteen poderioz informazio iturri itzela bilakatzea. Berez itzultzaile profesionalentzako lanabesa dena, ezagutza trukerako eta informazioa hedatzeko tresna ere bilakatu da, eta ez nolana hikoia.

13.- Weblogileak, sarea eskura

Orain arte, behin baino gehiagotan aipatu ditut weblogak (blogak, bitakorak, nahi duzuen bezala). Modan dagoen tresna da Interneten. Erraza ez izan arren, hauxe izan daiteke weblog baten definizioa: gune batean argitaratutako mezuen jario kronologikoa. Era askotakoak izan daitezke (kolektiboak, monografikoak, pertsonalak), edukia zernahi izan daiteke (gogoeta, albistea, iritzia, kronika), eta gehienek iruzkinetarako eta interaktibitatearako bidea ematen dute.

Kopuru aldetik eztanda bizi dute weblogek munduan, batez ere weblog pertsonalek. Norbanakoek sorturikoetan, gorago aipatutako arrazoiak ez errepikatzearen, bada faktore bat berebizikoa iruditzen zaidana berorien arrakasta azaltzeko: teknikariekiko menpekotasuna gainditzea. Nahiz eta webguneak sortzeko teknologiaren oinarria aski sinplea izan, gaur egun dauden autoedizioko tresnak kaskarrak, mugatuak eta akatsez beteak dira. Ez da erraza lagun bati esplikatzeko bere lanak webean nola jar ditzakeen. Praktikan, lan hori «adituen» eskumen eksklusiboa izan ohi da. Weblogaren teknologiak egindako ekarpen handia autoedizioaren edo kanpoedizioaren beharra gainditzea izan da: zerbitzarian dagoen programak automatikoki egiten du zure partez. Hori da blogileek maizenik aipatzen duten

kontua: oso erraza da. Ez da gutxi; areago, jauzia ikaragarria da.

Horrela, euskarazko gune aktibo batzuek inguruko pertsonen esku jarri dute weblog pertsonalak sortzeko aukera (*Eibartarrak, Littera Deusto...*), eta emaitza aski interesgarriak eman dira hilabete gutxiko ibilbide hasi berri honetan. Emango luke potoloena etorkizun dagoela.

Hedabide tradizional batean ildo editoriala dena, mundu ikuspegia bilakatzen da hedabide berriotan. Hedabide tradizional batek jende gehiegirekin konplitu beharraren gurutzea dauka: denetik gutxi eman, askoren apetak erdizka betetzeko. Honakoetan, nahi beste eman daiteke gauza oso gutxiren inguruan. Iragartzailen eta botere politikoaren presioa askoz ahulagoa da. Eta zu zeu zara hedabidearen erredaktore eta zuzendari.

Atzematen zaila dirudien *collage* atomizatua sor daiteke horren ondorioz, baina hariok amaraunean harilkatzeko tresnak ere sortu dira, albisteen sindikazioa deritzona esate batera. Dispertsioa eta fragmentazioa kontrako faktorea izan ez dadin bidea oraindik luzea da, hasi besterik ez da egin. Baina bada horren aldeko esfortzu handiak egiten ari den jendea, oraindik ere bere onenera iritsi ez den fenomenoak heldutasuna lor dezan.

14.- Etorkizuneko arrakastaren giltza?

Zaila da Interneteko euskarazko hedabideetan arrakasta kontzeptua erabiltzea. Erreferentzaltasuna esan liteke dela arrakasta, eta neuk hori klabe kuantitaboan neurtuko nuke. Aski izan daiteke berrogeita hamar erabiltzaileko merkatua lortzea, baldin eta gizarteko motor bihurtzeko ahalmena badu.

Ez dakit aurrera begira hedabide elektronikoak nolakoak izango diren, eta are gutxiago nolakoak behar luketen. Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologiek etorkizunekoak asmatzen hastera ziztatzen gaituzte. Zientzia fikziorako hazitegia da teknologia. Frogatua daukat iragarle bezain igarle txarra naizela, ez nintzela azti izateko jaio. Duela zortzi urte euskarri elektronikoko hedabide berriok nolakoak izango ote ziren artikulua idaztera ausartu nintzen. Lotsa eman dit artikulua hura berrirakurtzeak.

Geroa nondik nora etorriko zaigun hausnartu ordez, azken urteotan funtzionatu duenak zergatik funtzionatu duen azter dezakegu. Faktore gehiago egongo dira, baina neuk nabarmenduko nituzkeenak hauek dira:

- ? Informatzeko gogoia. Grina, irrika... ez dakit nola deitu. Hain zuzen ere, hedabide tradizionaletan ahultzen ari den hori. Egitura baten jabe zarela konturatzeak, egitura oso txikia izan arren, lagundu egin dezake kazetari sena pizten, edo ez itzaltzen behintzat.
- ? Egiten duen lana kobratzen ez duen jendea. Ez nago kobratzearen kontra, ez naiz hain tontoa. Konstatazio bat besterik ez da: arrakasta lortu duten hedabide elektroniko guztietan, hala ari den jende ugari dago. Parametro ekonomikoetan soilik ulertutako profesionalismoak erreka eraman ditu azken urteotako hainbat saio.
- ? Eskuliburuetakoa teoria ahaztu. *Consulting*-en garaian bizi gara. Arlo batzuetan, askoz gehiago dira gauzei buruz aritzen diren pertsonak, egin egiten ari direnak baino. «Teknologia berriak» aukera paregabea dira aholkulari eta teoriagileentzat. Beraz, ez egin kasurik ni bezalako berbalapikoei. Eta...
- ? *Egin ezazu behar duzuna*. Public Enemy-ren kantu ezagunaren leloak, Interneten informazioa hedatzeko, ez dauka aitzakiarik. Egiten ez duenak, behar handirik ez duelako da. Horrela jakingo dugu gure diskurtso ofizialetan aipatzen ditugun beharrizanak noraino diren benetakoak.